

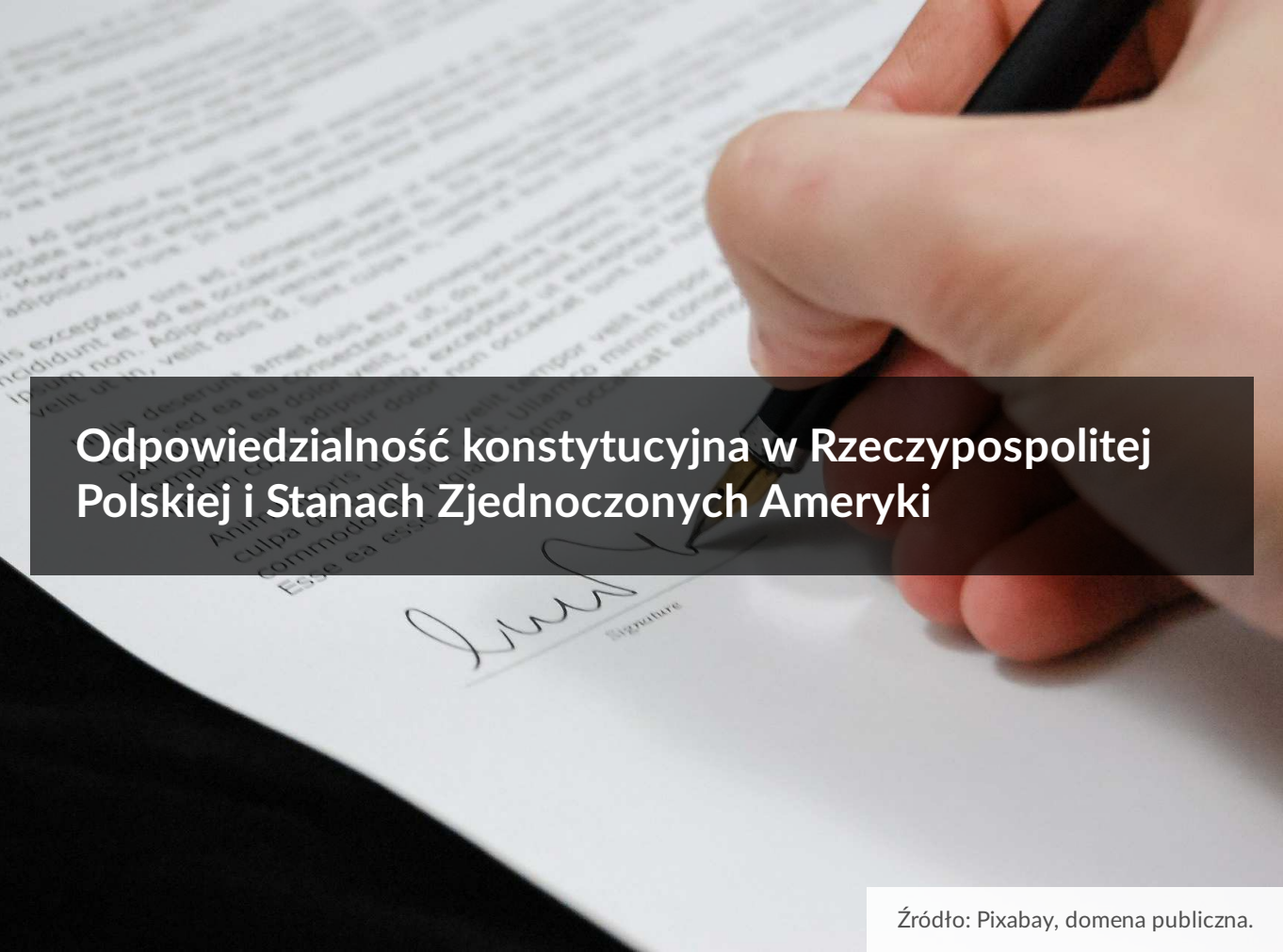
Odpowiedzialność konstytucyjna w Rzeczypospolitej Polskiej i Stanach Zjednoczonych Ameryki

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Wojciech Jakubowski, *Spółeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. Konstanty Adam Wojtaszczyk, Warszawa 2003, s. 911.
- Źródło: *Opublikowano kolejne zeznania dyplomaty obciążające Trumpa*, 7.11.2019 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 10.12.2019 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

- Źródło: Daniel Bochen, *Trybunał Stanu orzekł ws. prywatyzacji PZU i TP S.A. „Sprawa Emila Wąsacza powinna się przedawnić”*, 15.05.2015 r., dostępny w internecie: money.pl [dostęp 10.12.2020 r.].
- Źródło: Bogdan Lesiński, Jerzy Walachowicz, *Historia ustroju państwa w tekstach źródłowych*, Warszawa-Poznań 1992, s. 107.

Odpowiedzialność konstytucyjna w Rzeczypospolitej Polskiej i Stanach Zjednoczonych Ameryki

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W demokratycznym państwie prawnym wszyscy urzędnicy państwowi podlegają regułom prawa – tak jak wszyscy obywatele. Jednak w przeciwieństwie do obywateli, którzy nie piastują żadnych ważnych urzędów, urzędnicy podlegają pewnym specjalnym procedurom.

Konstytucje przewidują procedury postępowania w przypadku naruszenia przepisów przez osoby piastujące funkcje w aparacie władzy. Są to zazwyczaj sytuacje szczególne, a podejmowane działania różnią się w zależności od przyjętych ustaleń, będących zwykle wyrazem różnych tradycji prawnych. W takich sytuacjach mówimy o odpowiedzialności konstytucyjnej – prezydenta, premiera, ministrów, a także innych wysokich rangą urzędników. Prześledzimy to zagadnienie na przykładzie Polski i Stanów Zjednoczonych.

Twoje cele

- Wyjaśnisz podstawowe zasady odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce.
- Wyjaśnisz podstawowe zasady odpowiedzialności konstytucyjnej w USA.
- Przeanalizujesz różnice między zasadami odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce oraz Stanach Zjednoczonych.
- Scharakteryzujesz uwarunkowania różnic między zasadami odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce oraz Stanach Zjednoczonych.

Przeczytaj

Odpowiedzialność konstytucyjna

Odpowiedzialność konstytucyjna odnosi się do konsekwencji naruszenia prawa przez najwyższych urzędników państwowych. Konstytucje większości państw demokratycznych uwzględniają taką możliwość oraz przewidują procedury stawiania w stan oskarżenia prezydenta, premiera, ministra czy innej osoby zajmującej stanowisko państwowe. Uznanie winy takiego urzędnika wiąże się z [sankcją](#), którą jest usunięcie go z zajmowanego stanowiska, a także – niekiedy – zakaz zajmowania podobnych stanowisk w przyszłości lub utrata części praw obywatelskich. W pewnych sytuacjach odpowiedzialność konstytucyjna może zostać powiązana z [odpowiedzialnością karną](#).

Zastanów się, czym się różni odpowiedzialność konstytucyjna od odpowiedzialności politycznej.

Regulacje prawne dotyczące odpowiedzialności konstytucyjnej różnią się w poszczególnych krajach. Te różnice dotyczą osób, które taką odpowiedzialność ponoszą, zakresu możliwych sankcji oraz – przede wszystkim – procedury oskarżania i sądenia. Poniżej zostanie opisany przypadek Polski oraz Stanów Zjednoczonych.

Polska

Polskie prawo precyzyjnie określa podmioty, które podlegają odpowiedzialności konstytucyjnej.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Organem uprawnionym do sądenia tych osób jest [Trybunał Stanu](#). Jest on sądem zarówno pierwszej, jak i drugiej instancji. Trybunał Stanu składa się z przewodniczącego, którym zawsze jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, dwóch jego zastępców oraz 16 członków wybieranych przez Sejm RP – na czas jego kadencji. Członkowie Trybunału Stanu są niezawisli i chroni ich immunitet.

Zakres odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu zależy od sprawowanej funkcji. Najszerszy jest w przypadku Prezydenta Rzeczypospolitej. Urzędująca głowa państwa nie

może być postawiona przed sądem powszechnym, dlatego prezydent odpowiada przed TS za złamanie konstytucji, ustawy lub za popełnienie dowolnego przestępstwa.

W przypadku członków rządu, prezesa NBP, prezesa NIK, członków KRRiTV, kierowników ministerstw i naczelnego dowódcy sił zbrojnych zakres odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu jest węższy – nie obejmuje bowiem wszystkich przestępstw, a jedynie te, które zostały popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem. Każdy z wymienionych podmiotów ponosi także odpowiedzialność przed TS za złamanie konstytucji lub ustaw.

W jeszcze mniejszym zakresie odpowiedzialność przed TS ponoszą posłowie i senatorowie. Zgodnie z polską konstytucją parlamentarzyści nie mogą prowadzić działalności gospodarczej, w ramach której osiągają korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego. Mają również zakaz nabywania takiego majątku. Mogą zostać postawieni przed Trybunałem Stanu tylko za naruszenie tych reguł.

Zastanów się, dlaczego posłowie i senatorowie nie mogą osiągać materialnych korzyści z majątku Skarbu Państwa.

Uchwałę o postawieniu Prezydenta Rzeczypospolitej przed TS może podjąć Zgromadzenie Narodowe większością 2/3 ustawowej liczby swoich członków. Oznacza to, że co najmniej 374 posłów i senatorów musiałoby poprzeć taką inicjatywę. W przypadku pozostałych podmiotów – organem, który może zainicjować postępowanie przed Trybunałem Stanu, jest sejm (z wyjątkiem odpowiedzialności konstytucyjnej senatorów – w tym przypadku upoważnionym organem jest senat). Postawienie w stan oskarżenia członka Rady Ministrów wymaga **większości kwalifikowanej** 3/5 ustawowej liczby posłów (czyli co najmniej 276), a w pozostałych przypadkach – większości bezwzględnej (w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów). Trybunał Stanu po rozpatrzeniu sprawy wydaje wyrok.

W przypadku uznania winy może pozbawić sędzoną osobę zajmowanego stanowiska, a także orzec karę.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Powyższe kary mogą być orzekane na czas od 2 do 10 lat. Ponadto TS może sądzić te same osoby w trybie odpowiedzialności karnej. W postępowaniu przed TS stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz innych ustaw.

Stany Zjednoczone

W określaniu osób podlegających odpowiedzialności konstytucyjnej amerykańska ustawa zasadnicza jest mniej precyzyjna od polskiej. Wymienia w tym kontekście prezydenta, wiceprezydenta oraz „wszystkich wysokich funkcjonariuszy cywilnych Stanów Zjednoczonych”. Ta ostatnia kategoria jest nieostra – podlegała w przeszłości różnym interpretacjom. Z pewnością należą do niej sędziowie federalni, bo w zdecydowanej większości przypadków to właśnie oni byli stawiani w stan oskarżenia. Do tej grupy należą także najważniejsi urzędnicy powoływani przez prezydenta USA – *principal officers*.

W Stanach Zjednoczonych nie ma jednak Trybunału Stanu ani żadnego analogicznego organu. Odpowiedzialność konstytucyjna realizuje się tam przez procedurę *impeachmentu*. Pochodzi ona z tradycji angielskiej i polega na tym, że izba niższa parlamentu stawia państwowego urzędnika w stan oskarżenia, izba wyższa zaś go sędzi.

Zastanów się, czy wiesz, skąd się wziął podział parlamentu na izbę wyższą oraz izbę niższą.

W przypadku USA *impeachment* – będący w istocie oskarżeniem – należy do Izby Reprezentantów, o winie urzędnika zaś rozstrzyga Senat. W takim przypadku senatorowie zostają zaprzysiężeni, a posiedzeniu izby przewodniczy Prezes Sądu Najwyższego.

Czyny podlegające procedurze *impeachmentu* w świetle amerykańskiej konstytucji to „zdrada, przekupstwo lub inne ciężkie zbrodnie i występki”. Jest to również kategoria mniej jednoznaczna niż opisana w polskiej ustawie zasadniczej. W praktyce zaliczane są do niej nadużycia władzy, zachowania urzędnika niezgodne z pełnioną funkcją oraz wykorzystywanie piastowanego urzędu do celów prywatnych.

Po rozpatrzeniu sprawy Senat może osobę oskarżoną przez Izbę Reprezentantów usunąć z zajmowanego stanowiska większością 2/3 głosów. Może także, w tym samym trybie, zastosować inne sankcje, ale tylko w zakresie odpowiedzialności konstytucyjnej.

((Bogdan Lesiński, Jerzy Walachowicz

Historia ustroju państwa w tekstach źródłowych

Wyrok w sprawie wniesionej w drodze *impeachmentu* nie będzie mógł opiewać na więcej niż usunięcie z urzędu, dyskwalifikację do zajmowania i wykonywania jakiegokolwiek urzędu Stanów Zjednoczonych przynoszącego zaszczyt lub dochód albo wymagającego zaufania.

W historii Stanów Zjednoczonych **Izba Reprezentantów** postawiła w stan oskarżenia 20 osób: trzech prezydentów (byli to Andrew Johnson w 1868 roku, Bill Clinton w 1998 roku oraz Donald Trump w 2019 roku), piętnastu sędziów federalnych, jednego senatora oraz jednego członka gabinetu. Z tej grupy jednak tylko sześciu urzędników – wszyscy byli sędziami – Senat USA uznał za winnych.

Niezależnie od odpowiedzialności konstytucyjnej usunięty urzędnik może zostać – na zasadach ogólnych – pociągnięty do odpowiedzialności karnej przed sądem powszechnym.

Słownik

impeachment

pochodząca z Anglii procedura stawiania w stan oskarżenia wysokiego rangą urzędnika państwowego

Izba Reprezentantów

niższa izba amerykańskiego Kongresu (parlamentu)

odpowiedzialność karna

konsekwencja popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary

sankcja

reakcja prawnokarna; część normy określająca ujemne konsekwencje zachowania sprzecznego z wymogami normy prawnej

senat

izba wyższa parlamentu; w USA – Kongresu

Trybunał Stanu

konstytucyjny organ, który sędzi w Polsce najwyższych urzędników w trybie odpowiedzialności konstytucyjnej

większość kwalifikowana

wymagana i określona prawem szczególna większość, niezbędna do podjęcia określonej uchwały, np. 3/5 lub 2/3

Gra interaktywna

Polecenie 1

Rozwiąż quiz i wykonaj ćwiczenie.

Test

Sprawdź swoją wiedzę o odpowiedzialność ć konstytucyjną w Rzeczypospolitej Polskiej i Stanach Zjednoczonych Ameryki, biorąc udział w grze

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Ćwiczenie 1

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Prezydent Rzeczypospolitej ponosi odpowiedzialność karną przed...

Trybunałem Stanu.

Trybunałem Konstytucyjnym.

sądem powszechnym.

Sądem Najwyższym.

Ćwiczenie 2

Zaznacz opisy, które odnoszą się do procedury *impeachmentu*.

jest jedną z form odpowiedzialności politycznej

umożliwia Zgromadzeniu Narodowemu sądenie głowy państwa

wykształciła się w Anglii

pozwala na pociągnięcie do odpowiedzialności prezydenta

wymaga na pewnym etapie większości kwalifikowanej

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, które stwierdzenia odnoszą się do Polski, a które do Stanów Zjednoczonych.

Stwierdzenie	Polska	Stany Zjednoczone
Postawienie prezydenta w stan oskarżenia wymaga uzyskania co najmniej 2/3 głosów.	☐	☐
Sędzia podlega procedurze odpowiedzialności konstytucyjnej.	☐	☐
Organ sądzący aktualnego prezydenta może zastosować wobec niego przepisy prawa karnego.	☐	☐
Postawienie prezydenta w stan oskarżenia oznacza zawieszenie go w sprawowaniu funkcji.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Poniżej wymienione są trzy konstytucyjne organy, które mają w Polsce prawo postawić przed Trybunałem Stanu osobę zajmującą ważne stanowisko w państwie. Połącz je z odpowiednimi podmiotami, których może to dotyczyć.

Sejm RP

Senat RP

Zgromadzenie Narodowe

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Prezydent Rzeczypospolitej

Prezes Narodowego Banku Polskiego

senator

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

Wojciech Jakubowski

Spółeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych

Prezydent zgodnie z mechanizmami rządów parlamentarno-gabinetowych – nie ponosi odpowiedzialności politycznej za swą działalność. Parlament nie może go odwołać lub wyrazić wobec niego wotum nieufności. Natomiast pewna, specyficzna forma odpowiedzialności politycznej jest wprzęgnięta w sposób wyboru prezydenta – i to jedynie w sytuacji, gdy ubiega się on o reelekcję, czyli ponowny wybór. Możemy wtedy mówić o odpowiedzialności politycznej Prezydenta wobec Narodu.

Źródło: Wojciech Jakubowski, *Spółeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. Konstanty Adam Wojtaszczyk, Warszawa 2003, s. 911.

Wyjaśnij, czym różni się odpowiedzialność polityczna od odpowiedzialności konstytucyjnej.

Zapoznaj się z fragmentem tekstu źródłowego i wykonaj zadanie.

“ ***Opublikowano kolejne zeznania dyplomaty obciążające Trumpa*** ”

Bill Taylor, najwyższy rangą dyplomata USA na Ukrainie, zeznał przed komisjami Izby Reprezentantów prowadzącymi śledztwo ws. impeachmentu Donalda Trumpa, że administracja prezydenta groziła cofnięciem pomocy wojskowej Ukrainie, jeśli ta nie podejmie śledztwa ws. Joe Bidena i jego syna Huntera – wynika z zapisu zeznań złożonych przez Taylora 22 października, który opublikowano w środę.

Taylor oświadczył, że „było dla niego jasne”, iż pomoc zostanie wstrzymana, jeśli śledztwo wobec Bidena i jego syna nie zostanie wznowione.

Trump zaprzecza, jakoby groził wstrzymaniem pomocy wojskowej Ukrainie.

W przyszłym tygodniu komisje prowadzące śledztwo ws. *impeachmentu* mają rozpocząć publiczne przesłuchania świadków. Pierwszym zeznającym w tym trybie będzie właśnie Taylor.

Zeznając 22 października za zamkniętymi drzwiami, Taylor powiedział, że dwóch przedstawicieli Departamentu Stanu oświadczyło, iż Trump „nie podpisze czeku” na blisko 400 mln dolarów, przeznaczonych na pomoc wojskową dla Ukrainy, dopóki Ukraina nie ogłosi, iż wszczyna śledztwo przeciwko Bidenowi – faworytowi prawyborów prezydenckich w Partii Demokratycznej, byłemu wiceprezydentowi USA.

Śledztwo miało mieć związek z zasiadaniem Huntera Bidena, syna byłego wiceprezydenta, w zarządzie ukraińskiej spółki naftowej Burisma. Trump twierdził, że Biden wykorzystał swoje stanowisko w administracji, aby doprowadzić do odstąpienia od śledztwa ws. Burisma.

Źródło: *Opublikowano kolejne zeznania dyplomaty obciążające Trumpa*, 7.11.2019 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 10.12.2019 r.].

Wyjaśnij, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby prezydent Donald Trump został usunięty ze stanowiska.

Zapoznaj się z fragmentem tekstu źródłowego i wykonaj zadanie.

“ *Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu* ”

Art. 19

1. W pierwszej instancji Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 4 członków.
2. W drugiej instancji Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 6 członków, z wyłączeniem sędziów, którzy uczestniczyli w rozpatrzeniu sprawy w pierwszej instancji.
3. Jeżeli przy rozpatrywaniu sprawy przez Trybunał Stanu wyłoni się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, Trybunał może odroczyć rozpatrywanie sprawy i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia pełnemu składowi Trybunału Stanu.
4. Poza rozprawą Trybunał Stanu orzeka w składzie: przewodniczący i 2 członków. (...)

Art. 26. Za czyny stanowiące przestępstwo lub przestępstwo skarbowe Trybunał Stanu orzeka kary lub środki karne przewidziane w ustawie.

Art. 26a. Jeżeli po rozpoczęciu rozprawy, a przed wydaniem wyroku, zostanie wybrany nowy skład Trybunału Stanu, rozprawę w danej instancji prowadzi od początku Trybunał Stanu w nowym składzie.

Art. 26b. W zakresie odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu senatorów stosuje się odpowiednio przepisy ustawy odnoszące się do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu posłów. W tym zakresie

kompetencje Sejmu i jego organów przysługują odpowiednio Senatowi i jego organom.

Źródło: *Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

Wskaż, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Przewodniczącym Trybunału Stanu jest pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.	☐	☐
O winie Prezydenta Rzeczypospolitej Trybunał Stanu orzeka w pełnym ustawowym składzie.	☐	☐
Trybunał Stanu może orzec karę pozbawienia wolności.	☐	☐

Zapoznaj się z fragmentem tekstu źródłowego i wykonaj zadanie.

((Daniel Bochen

Trybunał Stanu orzekł ws. prywatyzacji PZU i TP S.A. „Sprawa Emila Wąsacza powinna się przedawnić”

Według środowej uchwały Trybunału Stanu, sprawa odpowiedzialności konstytucyjnej ministra skarbu w rządzie AWS Emila Wąsacza powinna się przedawnić. Chodzi m.in. o nieprawidłowości przy prywatyzacji PZU i TP SA.

Pytanie zadał w marcu 2017 r. pięcioosobowy skład Trybunału Stanu (TS) zajmujący się kwestią ewentualnego umorzenia sprawy byłego ministra skarbu w rządzie Jerzego Buzka – Emila Wąsacza. Sprawa dotyczyła nieprawidłowości z końca lat 90. przy prywatyzacji PZU, TP SA oraz Domów Towarowych Centrum.

Pytanie odnosiło się do zasad przerwania biegu przedawnienia sprawy przed tym Trybunałem. O umorzenie sprawy z powodu przedawnienia wniosła w lutym 2017 r. obrona Wąsacza – jej zdaniem przedawnienie nastąpiło w 2012 r.

Trybunał Stanu rozpoznał zagadnienie prawne w pełnym składzie – w posiedzeniu uczestniczyło 18 sędziów TS pod przewodnictwem I prezes Sądu Najwyższego Małgorzaty Gersdorf, która z urzędu jest przewodniczącym TS. Sześciu sędziów zgłosiło jednak zdania odrębne do uchwały – podaje PAP.

Rozstrzygnij, czy gdyby opisana w powyższym tekście sprawa zdarzyła się w USA, minister podlegałby procedurze *impeachmentu*. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Odpowiedzialność konstytucyjna – w Polsce i USA

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

X. Kontrola władzy.

Uczeń:

11) charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej; przedstawia procedury egzekwowania tej odpowiedzialności w Rzeczypospolitej Polskiej i Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej;
- przedstawia procedury egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce i USA;
- wyjaśnia uwarunkowania różnic między dwoma tradycjami prawnymi.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona;
- gry interaktywne.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- lekcja odwrócona;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Rozpoczynając lekcję, nauczyciel prezentuje krótko istotę odpowiedzialności konstytucyjnej oraz rolę, jaką odgrywa ona w demokratycznym państwie prawa. Zwraca się do uczniów z pytaniem o różnice między odpowiedzialnością konstytucyjną a odpowiedzialnością polityczną.
2. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Wybrane osoby przedstawiają przygotowane wcześniej w domu prezentacje dotyczące procedury *impeachmentu* i zasad odpowiedzialności konstytucyjnej w Polsce. Nauczyciel uzupełnia podane informacje.
2. Uczniowie wykonują ćwiczenie do gry interaktywnej. W toku burzy mózgów układają we właściwy sposób tabliczki z etapami odsuwania od władzy Prezydenta RP oraz Stanów Zjednoczonych.
3. Wspólnie z nauczycielem uczniowie zastanawiają się nad źródłami różnic między instytucją *impeachment* a procedurą sądenia przez Trybunał Stanu. Nauczyciel przedstawia kontekst historyczny.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel podsumowuje wcześniejsze dyskusje i zwraca uwagę na najważniejsze kwestie, o których należy pamiętać w kontekście odpowiedzialności konstytucyjnej.
2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1-5.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 6–8.

Materiały pomocnicze:

Wojciech Jakubowski, *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. Konstanty Adam Wojtaszczyk, Warszawa 2003.

Bogdan Lesiński, Jerzy Walachowicz, *Historia ustroju państwa w tekstach źródłowych*, Warszawa–Poznań 1992.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu, prawo.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Gra interaktywna może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze uzupełnienia głównego tematu.